

Зарубіжні авторські зібрання

Альбер

П'єси

Харків
«Фоліо»
2019

ДІЙОВІ ОСОБИ:

Калігула	Другий охоронець
Кезонія	Перший служник
Гелікон	Другий служник
Сціпіон	Третій служник
Хереа	Дружина Муція
Сенект, старий патрицій	Перший поет
Метелл, патрицій	Другий поет
Лепід, патрицій	Третій поет
Октавій, патрицій	Четвертий поет
Патрицій, управитель	П'ятий поет
Мерея	Шостий поет
Муцій	Сьомий поет
Перший охоронець	

Дія відбувається в палаці Калігули.
Між першою і наступними діями минає три роки.

ДІЯ ПЕРША

Сцена перша

У залі палацу зібралися занепокоєні патриції.

Один із них дуже старий.

Перший патрицій. Нічого.

Старий патрицій. Що вранці, що ввечері — нічого.

Другий патрицій. Вже три дні нічого.

Старий патрицій. Гонець за гінцем вертаються, хитають головою й кажуть: «Нічого».

Другий патриції. Обнишпорили всі околиці. Не знаємо що й робити.

Перший патриції. Навіщо так побиватися? Зачекаймо. Я певен, він з'явиться так само несподівано, як і зник.

Старий патриції. Я бачив, як він виходив із палацу, наче сам не свій.

Перший патриції. Я теж бачив і запитав його, що сталося.

Другий патриції. І що ж він відповів?

Перший патриції. Одним словом: «Нічого».

Пауза. Заходить Гелікон, гризучи цибулину.

Другий патриції (*уже занепокоєний*). Біда, та й годі.

Перший патриції. Та молодь уся така.

Старий патриції. Авжеж, з літами дурощі минаються.

Другий патриції. Ви так вважаєте?

Перший патриції. Будемо сподіватися, що він її забуде.

Старий патриції. Звичайно, забуде! Втратиш одну, а натомість знайдеш десять.

Гелікон. То ви гадаєте, що причина цьому — кохання?

Перший патриції. А яка інша?

Гелікон. Може, зневіра в бога. Або йому просто остогидло щодня бачити вас. Наскільки б ми краще ладнали з нашими ближніми, якби вони могли час від часу міняти свої пики. Та ба! Страви на нашому столі не міняються. Завжди одне й те саме вариво.

Старий патриції. Хочеться вірити, що це він знетямився через кохання. Якось воно зворушливіше.

Гелікон. А головне — переконливіше. Це така хвороба, що вчепиться до розумного й дурного.

Перший патриції. Хай там як, але, на щастя, прикрощі не довічні. Хіба ви здатні сумувати більше року?

Другий патриції. Я — ні.

Перший патриції. Ніхто цього не може.

Старий патриції. Тоді життя було б неможливим.

Перший патриції. Отже, ви мене розумієте. Наприклад: у мене померла дружина, минув рік. Я страшенно побивався за нею, а потім забув. Щоправда, іноді ниє серце. Та, зрештою, це не смертельно.

Старий патриції. Природа все передбачила.

Гелікон. Коли я дивлюся на вас, то відчуваю, що йому не пощастило.

Заходить Хереа.

Перший патрицій. Ну що?

Хереа. Так само — нічого.

Гелікон. Спокійно, панове, спокійно. Не панікуймо. Римська імперія — це ми. Якщо ми впадемо у розпач, імперія втратить голову. Ні, не час тепер розпускатися! А для початку ходімо снідати. Цим ми зміцнимо імперію.

Старий патрицій. Що правда, то правда. Краще синиця в руках, ніж журавель у небі.

Хереа. Не подобається мені цей розгардіяш. Усе було так добре. Імператор був — кращого не придумаєш.

Другий патрицій. Так, саме такий, як треба: совісний і недосвідчений.

Перший патрицій. Чого ви так побиваєтесь? Навіщо ці плачі? Йому ніхто не заважав. Річ ясна, він кохався з Друзіллою. Але ж вона його сестра. Спати з нею — це вже було занадто. А збурювати Рим через її смерть — переходить усякі межі.

Хереа. Він нікому не заважав. Мені це зовсім не подобається. Не розумію, чому він утік?

Старий патрицій. Еге ж. Диму без вогню не буває.

Перший патрицій. Хоч як там є, але кровозмішення, що спинається на трагедійні котурни, суперечить інтересам держави. Кровозмішення — хай, але воно має бути потаємне.

Гелікон. Знаєте, кровозмішення, хоч-не-хоч, приховати не вдасться. Адже, так би мовити, ліжко рипить. Проте чому ви вважаєте, що він знетямився через Друзіллу?

Другий патрицій. А через кого ж іще?

Гелікон. Вгадайте. І зятяте: лихо — воно як шлюб. Гадаєш, що вибрав ти, а потім бачиш, що вибрали тебе. Так воно буває, і тут нічого не вдієш. Наш Калігула нещасливий, проте він, мабуть, і сам не знає чому! Певне, відчув, що попав у глухий кут і хоче втекти. Ми б усі так зробили. Наприклад, я. Якби я міг вибирати собі батька, то й на світ не народився б.

Заходить Сціпіон.

Сцена друга

Хереа. То що?

Сціпіон. Ще нічого. Селяни буцімто бачили його минулої ночі: він біг під зливою через поле.

Хереа підходить до senatorів.

Сціпіон іде за ним.

Хереа. Це триває вже три дні, Сціпіоне!

Сціпіон. Атож. Я там був. Як завжди, не відходив від нього ні на крок. Він підступив до тіла Друзілли. Торкнувся її двома пальцями. Потім наче щось надумав, повернувся й неквапно вийшов. А потім за ним побігли.

Хереа (*похитуючи головою*). Хлопець надміру кохався в літературі.

Другий патрицій. Це властиво для його віку.

Хереа. Але не для його посади. Імператор-митець — не годиться для трону. Щоправда, у нас було таких двоє чи троє. Якась короста завжди знайдеться. Та інші знали, що їм можна, а що — зась.

Перший патрицій. Знай швець своє шевство.

Сціпіон. Що можна зробити, Хереа?

Хереа. Нічого.

Другий патрицій. Зачекаймо. Якщо він не повернеться, треба поставити на його місце когось іншого. Між нами імператорів не бракує.

Перший патрицій. Нам бракує тільки людей з відповідною вдачею.

Хереа. А якщо він повернеться в лихому гуморі?

Перший патрицій. Повірте, це ще хлоп'як, ми його напутимо.

Хереа. А якщо він глухий до напучень?

Перший патрицій (*сміється*). Отакої! Хіба не писав я свого часу трактат про державні перевороти?

Хереа. Сподіваюся, він нам згодиться. Але я волів би, щоб мене не відривали від моїх книжок.

Сціпіон. Перепрошую.

Виходить.

Хереа. Йому не до вподоби.

Старий патрицій. Він ще зелений. А молоді всі стоять одне за одного.

Гелікон. Стоять чи ні — однак постаріють.

З'являється охоронець.

Охоронець. Калігулу побачили в садку біля палацу.

Всі виходять.

Сцена третя

Якийсь час на сцені нема нікого. Тоді з лівого боку рвучко заходить Калігула. Брудний, очі блукають, ноги й волосся мокрі. Раз по раз підносить руку до рота. Підходить до дзеркала й зупиняється, коли помічає власне відображення. Щось бурмоче, потім іде в правий куток і сідає, звисивши руки між колін. Зліва заходить Гелікон. Помітивши Калігулу, зупинився на краю сцени і мовчки дивиться. Калігула обернувся й побачив його.

Пауза.

Сцена четверта

Гелікон (*через усю сцену*). Добридень, Каю.

Калігула (*природним тоном*). Добридень, Геліконе.

Мовчанка.

Гелікон. Ти ніби втомився?

Калігула. Я находився.

Гелікон. Еге ж, тебе довго не було.

Мовчанка.

Калігула. Таке важко здобути.

Гелікон. Що саме?

Калігула. Те, що я хотів.

Гелікон. А що ти хотів?

Калігула (*так само природно*). Місяць.

Гелікон. Що?

Калігула. Так, я хотів зняти з неба місяць, Гелікон.

Тиша. Гелікон підходить ближче.

Гелікон. Навіщо?

Калігула. Так!.. Це те, чого я не маю.

Гелікон. Звичайно. А тепер усе гаразд?

Калігула. Ні, я не міг зняти його.

Гелікон. Прикро.

Калігула. Так, тому я й утомлений.

Пауза.

ЗМІСТ

КАЛІГУЛА. П'єса на чотири дії. Переклад Петра Таращука	3
НЕПОРОЗУМІННЯ. П'єса на три дії. Переклад Петра Таращука	61
СТАН ОБЛОГИ. Дійство на три частини. Переклад Олега Жупанського	101
СПРАВЕДЛИВІ. П'єса на п'ять дії. Переклад Оксани Соловей	171